GRAVAMEN

Ze Strony Xięcia Karola Kurlandzkiego, przeciwko JW. Piotrowi Bratu Panuiącemu w Xięstwach Kurlandyi i Semigalii, z przełożeniem potrzeby uchylenia Artykułu 5. Konstytucyi Roku 1773. pod Tytułem — Xięstwo Kurlandzkie i Semigalii na karcie 70. iako pogwałcenie Prawa natury i zasadniczych Ustaw Kurlandzkich upoważniaiącey.

Osnowa Artykułu tey Konstytucyi, o ktorey rzecz iest następuiąca:

Znosiemy także zaraz i kassuiemy to wszystko, co się stało przeciwko prawności Testamentu, Codicillorum i Instrumentowi Cessyi, W. Xiążęcia Jmci niegdyś Jana Ernesta, i żeby to wszystko ieżeliby się co przeciw rozporządzeniu Praw Publicznych na pismie znaydowało, za wyglozowane miane było nakazuiemy. —

Racz zważyć Prześ: Deputacyo! czyli ta Konstytucya podstępnie wyiednana przemocą Roku 1773. narzucona Delegacyi, a przez tę Narodowi za Prawo podana, za przyzwoitą przeszkodę do otrzymania sprawiedliwości, przeciw mnie używana bydź może.

W Roku 1768. podobało się JW. Xciu Kurlandzkiemu, Piotrowi Bratu memu zyskać na Oycu Naszym Testament, przez który prócz Xięstwa Kurlandzkiego, które iako prawy Następca miał odziedziczyć, zapisane mu zostały. 1mo. Dobra allodyalne w Kurlandyi. 2do Dobra na Szląsku. 3tio. Oraz wszystkie ruchomości srebra i t. d. mnie zaś 6000. Talerow Albertynow coroczney Pensyi, *ex Feudo* a po śmierci Xiężney Matki 2000. Talerow *ex Allodio* prócz pensyi wyżey rzeczoney — *Czytać Testament.*

Ponieważ tak oczywistą w oznaczeniu działu spadkowego niesprawiedliwość, wypadało pokryć, iakimkolwiek słuszności pozorem. Dla tego dołożono w §. 8. Testamentu = „ Jeżeliby zaś Xiąże Nasz Karol ożenił się, a oba Bracia na „ ugodę zezwolili, i chcieli w miłości, i przyiaźni układ mię„ dzy sobą uczynić, tedy zostawuiemy to wzaiemnemu ich „ potwierdzeniu. —

Dodatek ten podawał sposoby nadgrodzenia krzywdy, którą mi powyższe Artykuły groziły.

Coż czyni JW. Xiąże Panuiący, o to pod dniem 3. Stycznia 1769. wyiednywa znowu od Oyca Kodycyll explikuiący nayszkodliwiey na rzecz moią Artykuł VIII. Testamentu, i tym sposobem, wszelkie srzódki dostąpienia należytego spadku mnie, Bratu swemu odebrać zamyśla. Czytać Artykuł I. Codycilli w słowach = *Popierwsze* „ Osmy Artykuł Testamen„ tu naszego, w którym na zdanie i potrwierdzenie Xiążąt „ naszych, Następcy naszego i Karola zdaliśmy ugodę wprzy„ padku ożenienia się pomienionego Xcia Karola ułożyć się „ między sobą po przyiacielsku maiącą tak obiaśniamy, iż „ przypołożeniu tey kondycyi *ieżeli się Xiąże Karol ożeni*, „ zamiast 6000. Talerow Albertus nazwanych, corocznie „ wzmiankowanemu Xciu Karolowi wypłacać się maiących, „ rozumieliśmy kapitał 100,000. Telerów Albertus nazwa: „ a zamiast 2000. Talerow po śmierci Małżonki naszey ie„ mu także corocznie wypłacać się maiących, rozumieliśmy

kapi-

„ kapitał 100,000. Złł: Albertus nazwanych, i te kapitały
„ mieliśmy za równy Dziedzictwa podział, oraz chcemy,
„ aby też one zań miane były.—

Poczytywać za równy dział Sukcessyi kwotę 2000. Talerow Pensyi, nie byłoby to nigdy myślą Oyca naszego, gdyby był uwiedzionym niezostał. Pensya bowiem 6000. Talerow nie z Dóbr Allodyalnych, lecz *ex Fœudo* szczupłe appanagium od Oyca oznaczone mi zostało.

Uszanowanie należyte dla Oyca milczeć mi kazało. To zachowuiąc dla Osoby iego do zgonu życia, po śmierci dopiero Rodzicielskiey zaniosłem przeciwko Bratu Manifest, w zamiarze powrócenia do Praw ustawami natury, i Publicznemi sobie zabespieczonych.

Tych rozkazem wołaiącym do serca swego, JW. Xiąże Piotr Kurlandzki Panuiący strwożony, niewidział innego sposobu zatłumienia głosu sprawiedliwości, iak w wyiednaniu sobie wzwyż przytoczoney Konstytucyi. Do czego mu przemoc w owym czasie uciskaiąca ten wolny a niepodległy Narod nie odmowiła pomocy.

Artykuł V. Konstyt: 1773. iest tego naywidoczniey szym dowodem.

W samey rzeczy, mógłże się kiedy Stan Rycerski Xięstw Kurlandyi, mógłżem się ia ieden z celnieyszych Członkow Stanu tego obawiać, że Rzplta Polska w interessa domowe, w interess Bironowskiey Familii, w decyzyą interessu prywatnego wdawać się zechce?

Byliśmy zawsze przekonanemi, a w tym przekonaiu utwierdza nas sławnego dzisieyszego Seymu działanie, że się Rzplta zgromadzona na Seymie Prawodactwem i interessami Politycznemi zatrudniać zwykła, interessa prywatne z układow domowych wynikaiące, nie są bynaymniey obiektem iey czynności, ieżeli zatym pomiędzy Obywatelem iednym, lub drugim, spor partykularny zachodzi, są na to Sądy, aby skrzywdzonego zasilały pomocą Prawa, aby potwierdzały lub uchylały tranzakcye, czyli umowy zachodzące po między ludzmi, stosownie, do przepisow prawa, i prawideł sprawiedliwości.

Testament JW. niegdy Xięcia Ernesta Jana Oyca naszego, nastepnie od niego wyiednany Kodycyll, nie miał nic, ani zawiera w sobie takiego, coby się do materyi Prawodawczey sciągało, dowodem tego oczywistem iest rzecz sama, dowodem tego są wszystkie Artykuły, z ktorych się te dwa dzieła składaią.

Nagannie zatym JW. Xiąże Kurlandzki Panuiący postąpił, udaiąc się do Seymu 1773. Roku po potwierdzenie od władzy Prawodawczey tego, co by od Sądu naganione zostało, gdyby pod poznanie Sądu było podeszło.

Ktoż w Polszcze nie wie iakim sposobem ta materya od iednego z Zagranicznych Posłow na Delegacyi 1773. Roku wniesioną i popieraną była? Zaden iey tam z Posłow Ziemskich nie wprowadził, odpierali ią owszem Posłowie Wielkopolscy podług Instrukcyi; Lecz coż w ow czas mogł głos wolny Cnotliwego Obywatela?

Zastanow się nad tym Prześ: Deputacyo! i uznay iak nieszczesne wynikałyby konsekwencye, zatrzymywania Praw tak szkodliwie narzuconych od obcey mocy? Byłożby to dzisiay sprawiedliwością, gdyby iedney Osobie przemocney godziło się partykularny swoy interess podawać do decyzyi

Seymu

Seymu, przeciwko drugiey mniey możney, niewyſłuchaney ſkrzywdzoney.

Tak właśnie ſtało ſię względem mnie w Seymie Roku 1773. nie tylko, że wyſłuchany nie byłem, nie tylko, że ſkaſowano i wygluzować kazano Manifeſta moie, bez ich widzenia, ale nawet chrzcząc bezprawie ſłowem prawności, ſpoſoby przyzwoitego ratunku gwałtownie mi odięto, a teraz tego Sąd Polſki bez rozwiązania Seymowego ruſzyć nie ieſt mocen.

Dziś gdy Nayiaśnieyſze Stany Rzplitey wyznaczaiąc Prześwietną Deputacyą ninieyſzą do wyſłuchania ſkarg Obywatelſkich, przeciwko JW. Xciu Panuiącemu, otwieraią mi pole dochodzenia ſprawiedliwości, ſtoſuiąc ſię zatym do dawnieyſzych zaſkarżeń moich, mam honor oświadczyć, iż gotow ieſtem dowieść nieważność Teſtamentu i Codicillu pod ſtępnie i z nayſzkodliwſzym Prawa naturalnego pogwałceniem wyiednanych.

Służy mi na mocy Praw publicznych *quærela inoficiosi Teſtamenti*, bo Teſtament ten ieſt przeciwny przepiſom uſtaw moiey Oyczyzny w ſłowach = *Pater ſine gravi & juſta Cauſa, quæ Arbitrio judicis definietur, filios & filias in ſuo Teſtamento præterire, aut expreſſe exhæredare non poteſt, ſalva querela inofficioſi Teſtamenti = Nec ita quis testari poteſt ut juri publico in ſuo Teſtamento Præiudicet = Vide Jura & Leges in usum Nobilitatis Curlandiæ & Semigalliæ tit: de Succiſſoribus* §. 168. & §. 170. *fol:* 144. *in Zygenhorn.* — Toż ſamo mówią wſzyſtkich Narodow powſzechne i natury Prawa.

Dowiodę to w przyzwoitym Sądzie, że Bratu memu wſzyſtko oddane, a mnie któremu względem niego połowa Dóbr Dziedzicznych i ruchomości należy, ſetney części w proporcyi nienaznaczono. Przydatek do Teſtamentu w Artykule I. mówi, że Summa 100,000. Talerow i druga 100. tyſięcy Złł: za równy Dziedzictwa wzięte ſą podział, lecz ktoż nie widzi, że takowy dodatek ſpoſobami wyſtarany i wymuſzony na Oycu przez JW. Piotra Xcia Kurlandzkiego ieſt przeciwny ſamemu Teſtamentowi — Tam w Punkcie V. wyraźnie *ex Fœudo* penſya 6000. Talerow Albertynow ieſt naznaczona, z Dóbr zaś Dziedzicznych dopiero po śmierci Xiężny Matki 2000. Talerow udział ieſt wymierzony, a w przypadku ożenienia ſię mego, *ex Fœudo* raz nazawſze kapitału 100,000. Talerow, a z Dóbr Dziedzicznych tylko 100,000. Złł: doſtać mi ſię miało.

Nadtym Prześw: Deputacya ſwoią raczy zaſtanowić uwagę, że z Dóbr Feudalnych to ieſt z Xieſtwa 6000. Talerow penſyi, czyli 100,000. Talerow kapitał, mnie tylko ſłużyć miały, a zaś z Dóbr Dziedzicznych ta mała kwotka ſto tyſięcy Złł: iakoby równy podział dla mnie z Sukceſſorami przeznaczona. Oboie to iednymże naywyżſzey krzywdy łańcuchem z złamaniem Praw Feudalnych i z zgwałceniem Praw natury, i powſzechnych w Europie związane, iednymże gwałtu i przemocy ſpoione ogniwem, czy powinno, albo czy może zoſtać nierozwiązanym. Prócz oczewiſtey w tym punkcie nieſprawiedliwości & *lesionis enormiſſimæ*, widocznym ieſt bez zaſadne i płonne maſſy Dóbr po Xięciu Erneście Janie Oycu naſzym uſtanowienie, bo iak z iedney ſtrony rzecz niewątpliwa, że Dobra Dziedziczne otaxowane niebyły, tak z drugiey powſzechności całey wiadomo, że iednoroczny z nich

 dochod

dochod więcey wynosi, niż wzmiankowane kapitały, od których procentem mnie ukontentować chciano.

Wszystkie te niesprawiedliwości i błędy upoważniła kilku słowami Konstytucya 1773. Roku.

Prześwietna Deputacyo! Czas ten fatalny Roku 1775. nietylko nieznośnemi klęskami naprzykrzył się naszey Oyczyźnie, lecz i wielu maiątkom Obywatelskim nie nadgrodzony cios zadał. Straty publiczne nadgrodziły iuż w znaczney części po ziednaniu niepodległości wolnie Seymuiącey Rzeczypospolitey — Co do krzywd prywatnych, te Narod w drugim zaraz Roku spostrzegłszy niedał się im rospościerać z krzywdą Obywatelską. Przekonywa o tym Konst: 1776. dozwalaiąca czynić *in foro fori* przeciwko tym Dekretom, które na Kommissyach Ru 1775 *cum præscripta regula* wyłudzonych lub wymuszonych pozapadały.

Skoro zaś Seym Rú 1776. mogł iuż zaradzać, i zapobiegał bezprawiom z Roku 1775. wynikłym i unikczemniać ich skutki, za cożby Seym dzisieyszy, Seym światłem czystym i bezstronną sprawiedliwością słynący, uciśnionym Obywatelom przeciw doznanym skutkom przemocy pomagać nie miał?

W tym nadto samym 1776 stanęła pomiędzy Szlachtą Kurlandzką, a JW. Xięciem Panuiącym konwencya, mocą, którey on przyrzekł, iż nic na Seymie bez ich wiedzy, że nic nie będzie iednostronnie wyrabiał. Przyznał więc, że razy skryte Bratu zadane w Ru 1773. były niesprawiedliwością widoczną, w Ru 1776. niesprawiedliwością, którą bez zwłoki nadgrodzić dziś koniecznie wypada.

Nie idzie tu Prześw: Deputacyo! o poznanie krzywd z Testamentu i Kodycyllu dla mnie wynikaiących, idzie szczegulnie o wolnośc dowiedzenia słuszności skarg, które przeciwko nim zaniosłem i dziś zanoszę.

Wiadomo Wam iest zacni Mężowie, że chcąc znosić przez Konstytucyą Manifesta, przeciwko Testamentom, lub iakieykolwiek tranzakcyi zaniesione, trzebaby wprzód znieść tak te Prawa, które Testamenta i wszelkie ugody opisom i rozrządzeniom ich przeciwne niszczą, iako i te, które przeciwko bezprawnym Testamentom dozwalaią żalić się i prawnie czynić.

Wiadomo, iż gdy Prawa Publiczne Obywatelom Xięstwa Kurlandzkiego służące, trwaią do tey pory w niezaprzeczoney swey mocy, niemożna było stanowić, ani dziś utrzymywać godzi się, że Manifesta na ich publicznym Prawie oparte są przeciwko Prawom publicznym.

Wiadomo nakoniec nietylko Tobie Prześw: Deputacyo! ale i całey Polszcze, kto na Delegacyi Roku 1773. Prawa Narodowi narzucał, kto za tym i ten Artykuł mnie, i dzieci moie pokrzywdzaiący w Ustawę, dla Xięstw Kurlandyi i Semigalii w tymże Roku wydaną wcisnął.

Raczcie mieć na tą baczną uwagę, którą czucie godności Narodowey serca Wasze napełnia, że iak czci godnym Naywyższey Władzy iest dziełem, potwierdzać to, co z prawidłami sprawiedliwości się zgadza, tak ubliżaiącą teyże Naywyższey Władzy iest rzeczą zasłaniać bezprawia szanowną Praw Oyczystych postacią.

Ż tych powodow uprászaiąc Prześ: Deputacyi o opinią do Nayiaśnieyszey Rzpltey Stanow, względem uchylenia Artykułu V. Konstyt: 1773. następuiącą kładę konkluzyą.

CONCLUSIO.

Constitutionem Anni 1775. titulo, Ducatus Curlandiæ & Semigaliæ, & respectivé punctum eiusdem 5tum relevandum Censeri, & si quid contra testamentum ac Codicillos olim Jllrmi Ducis Ernesti Joanuis Mihi Juris competit, ubi de Jure venerit ad prosequendum & deducendum reservari.
